

METODOLOGIJA IN POSTOPEK ZA PRIPRAVO IN DISEMINACIJO SYSTEMSKIH TER TEMATSKIH ANALIZ

n.a.k.v.i.s

Nacionalna agencija Republike Slovenije
za kakovost v visokem šolstvu

s.q.a.a

Slovenian Quality Assurance Agency
for Higher Education

Metodologija in postopek za pripravo in diseminacijo sistemskih ter tematskih analiz

NAMEN ANALIZ

Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju: agencija) redno objavlja sistemske in tematske analize o kakovosti v slovenskem visokem in višjem šolstvu. Najpomembnejše gradivo za analize so ugotovitve v poročilih strokovnjakov iz evalvacijskih in akreditacijskih postopkov ter iz izsledkov analize samoevalvacijskih poročil visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol (zavodi in šole).

Sistemske in tematske analize dajejo informacije po posameznih spremenljivkah kakovosti, in sicer za študijske programe, zavode in šole. Prav tako dajejo splošne in specifične informacije o akreditacijskih in evalvacijskih praksah agencije, torej o lastnostih akreditacijskih in evalvacijskih poročil strokovnjakov ter o notranjih evalvacijskih praksah na zavodih in šolah, razvidnih v njihovih samoevalvacijskih poročilih. Poleg obveščanja javnosti so lahko sistemske in tematske analize podlaga za oblikovanje visokošolskih in višješolskih politik, podzakonskih aktov in drugih predpisov na področju kakovosti terciarnega izobraževanja in za načrtovanje zunanjih evalvacij. So v referenčno podporo pri zunanjih presojah v evalvacijskih in akreditacijskih postopkih. Zavodom in šolam dajejo informacije, s katerimi lahko primerjajo kakovost svoje izobraževalne in raziskovalne dejavnosti ter samoevalvacijskih praks. Namen sistemskih in tematskih analiz je pomoč pri razmišljanju o kakovosti terciarnega izobraževanja, njenem presojanju in izboljševanju. Tematske analize so lahko podlaga za smernice, priporočila in vodnike, povezane z evalvacijskimi in akreditacijskimi postopki. Takšne dokumente sprejme direktor (priporočila) ali svet agencije (smernice in vodniki) in jih objavi na spletni strani med uradnimi akti agencije. Upoštevati jih morajo zavodi, šole in strokovnjaki pri presojah.

POSTOPEK IZDELAVE ANALIZ TER SODELOVANJE DELEŽNIKOV IN DISEMINACIJA REZULTATOV

Deležniki lahko pri sistemskih in tematskih analizah sodelujejo kot pobudniki, komentirajo izsledke izdelkov in dajejo agenciji predloge za nadaljnje ukrepanje na področju kakovosti in evalvacijskih praks, kot je na primer pobuda za spremembo predpisa. Pobudniki iz vrst študentov, visokošolskih učiteljev in sodelavcev, diplomantov, delodajalcev, predstavnikov sindikatov, ministrstev, sveta agencije in druga zainteresirana javnost lahko po objavi sistemske analize dajejo pobude za izdelavo specifičnih tematskih analiz po posameznih spremenljivkah kakovosti ali spremenljivkah, povezanih z lastnostmi zavodov in šol ter njihovih študijskih programov.

Pobuda za tematske analize je lahko dana ustno na dogodkih, ki se jih udeležuje agencija, lahko pa je oddana vložišču agencije (info@nakvis.si). Zaželeno je, da vsebuje: osnovne podatke o pobudniku, tudi njegovo telefonsko številko ali elektronski naslov; predlog specifične raziskovalne teme s predlogom izbranih spremenljivk kakovosti ali spremenljivk, povezanih z lastnostmi zavodov in šol oziroma njihovih programov; obrazložitev pobude. Sektor za analize obravnava zbrane pobude in preuči njihovo izvedljivost. Izvedljive pobude agencija upošteva v programih dela za naslednja leta; obravnava jih tudi svet agencije.

Pripravo sistemskih in tematskih analiz koordinira sektor za analize. Praviloma so nosilci analize delavci tega sektorja, lahko pa tudi iz drugega sektorja agencije ali zunanji sodelavci.

Analiza naj praviloma vsebuje pregled uporabljene literature in virov. Na zadnji strani analize je kot avtor naveden sektor za analize, nosilec analize in delavci agencije ter morebitne institucije, ki so sodelovale pri njenem nastajanju. Navedeno je tudi, kdo je dal pobudo za analizo. Vodilni avtor lahko analizo ali dele analiz objavi v znanstveni ali strokovni publikaciji; v zahvali mora navest agencijo.

Z analizo se seznanijo svet agencije. Agencija izsledke analiz predstavlja zavodom in šolam, na domačih in tujih posvetih, srečanjih in konferencah ter na morebitnih vabljenih dogodkih. Analize objavlja na svoji spletni strani in v nekaterih primerih tudi v tiskani obliki v celoti ali kot izvlečke. Pošlje jih pobudnikom, zavodom in šolam, študentskim svetom, študentskim organizacijam in resornemu ministrstvu.

Baze zbranih podatkov poleg poročil strokovnjakov agencije ter drugih relevantnih dokumentov agenciji omogočajo izdelavo specifičnih tematskih analiz za posamezni zavod ali šolo, ki bi ga lahko primerjale s slovenskim povprečjem in drugimi visokošolskimi in raziskovalnimi zavodi. Izdelava takšnih analiz je plačljiva. Stroške določa cenik agencije. Sprejemna točka za pobude je info@nakvis.si.

Metodologija in raziskovalni proces sta neodvisna in deležniki nanju ne morejo vplivati. Agencija raziskuje, analizira in poroča avtonomno.

SISTEMSKE ANALIZE

Agencija pripravi splošno sistemsko analizo vsakih pet let, torej ob zaključku petletnega evalvacijskega cikla. To je krovni dokument, ki je izhodišče za načrtovanje in sprejemanje pobud za tematske analize, kot so raziskave po posameznih študijskih področjih, vrstah študijskih programov, vrstah zavodov in šol ali posameznih področij presoje in spremenljivkah kakovosti.

Sistemska analiza temelji na raziskavi vseh akreditacijskih in evalvacijskih poročil skupin strokovnjakov v zadnjih petih letih ter vseh dostopnih samoevalvacijskih poročil zavodov in šol v zadnjih dveh letih.

Splošna sistemsko analiza obravnava splošne rezultate po posplošenih spremenljivkah, ki dosledno temeljijo na vseh standardih kakovosti agencije in vseh področjih presoje kakovosti. Ker je njena tematika univerzalna, je vselej enako zasnovana in strukturirana. Takšna je tudi zaradi možnosti primerjanja rezultatov sistemskih analiz iz različnih obdobj. Ta holističen pogled na kakovost v visokem in višjem strokovnem šolstvu ponuja splošne informacije o delovanju zavodov in šol z njihovo organizacijo in vpetostjo v okolje, visokošolskih učiteljih in predavateljih šol, študentih, materialnih razmerah, o vsebini in sestavi študijskih programov, njihovem presojanju, spreminjanju, posodabljanju in izvajanju ter samoevalvaciji zavoda, šole in študijskega programa. Ker razkriva presečno in skupno splošno stanje ne glede na posebnosti posameznega zavoda, šole ali študijskega programa, sporoča, kaj je na posameznem področju presoje glede na izračunana povprečja in skupne vrednosti v splošnem dobro ali boljše in kaj je slabše oziroma bi lahko bilo boljše. Sporoča tudi, čemu oziroma katerim spremenljivkam akreditacijske in evalvacijske prakse posvečajo več pozornosti, katerim manj in na kakšen način se to pri (samo)evalvacijah dogaja. Po objavi sistemskih analiz in diseminaciji njenih rezultatov agencija spremlja odzive in pobude. Ti so podlaga za izdelavo tematskih analiz.

TEMATSKE ANALIZE

Tematske analize so bolj specifične in obravnavajo ožje probleme. Lahko odgovarjajo na izbrana in usmerjena vprašanja.

Pomembno gradivo za tematske analize so poročila strokovnjakov, povezana z evalvacijo vzorca programov. Svet agencije vzorec izbere tako, da je vsako leto evalvirana druga tematika (npr. mednarodno sodelovanje v 2018 in 2019, regulirani poklici v 2020).

Agencija je v skladu z lastno stroko, izkušnjami in poznavanjem problematike kakovosti koncept in metodologijo sistemskih in tematskih analiz samostojno razvila zato, da bi čim točneje prikazala stanje kakovosti in lastnosti akreditacijskih in evalvacijskih praks.

V sistemskih in tematskih analizah poročil strokovnjakov se ugotovitve iz poročil pretvarjajo v kvantificirane in objektivirane vrednosti s pomočjo vprašalnikov z vprašanji zaprtega tipa. Ugotovitve in lastnosti poročil se torej razvrščajo k velikemu številu specifičnih in enopomenskih spremenljivk kakovosti (za vsako je predvideno ločeno, enopomensko vprašanje) z vseh področij presoje, ki so dosledno zasnovane v skladu s standardi kakovosti agencije. Praviloma se razvrščajo ugotovitve, ki jih strokovnjaki v poročilih na koncu vsakega področja presoje poudarjajo kot: prednosti; priložnosti za izboljšanje; in večje pomanjkljivosti oziroma neskladnosti (poudarki); ter imajo že zaradi te razvrstitve kvalitativno vrednost, četudi so zapisane brez kvalifikatorjev. Ugotavljajo se deleži poudarkov po posameznih spremenljivkah ter se na podlagi tega ugotovi, katere spremenljivke so prejele boljšo oceno in katere slabšo oziroma kolikokrat so bile obravnavane.

Na področju samoevalvacijskih poročil se z vprašalnikom, ki vsebuje pretežno vprašanja zaprtega tipa, po vseh področjih presoje dokumentirajo lastnosti samoevalvacijskih poročil. Identificirane vsebine glede na posamezne spremenljivke kakovosti se na podlagi usmerjene interpretacije kodira v odgovore anketnih vprašanj. Gre predvsem za preiskovanje dosega in globine samoevalvacije: ali je določena spremenljivka v samoevalvacijskem poročilu obravnavana; ali je zgolj predstavljena oziroma ali je zgolj dokumentirana z njo povezana vsebina ter; ali so dokumentirano stanje in rezultati tudi evalvirani. Splošna vprašanja na koncu vprašalnika sprašujejo, ali: je preučevano poročilo skladno s področji presoje; ali načrtuje ukrepe za izboljšanje; ali obravnava realizacijo ukrepov iz predhodne samoevalvacije; ter ali oceni prednosti in pomanjkljivosti dejavnosti zavoda ali šole, pogojev zanje ter njegovega organizacijskega in upravnega ustroja. Vprašalnik vsebuje tudi nekaj mnenjskih vprašanj o lastnostih samoevalvacije, kot so: mnenje o splošni globini in obsegu samoevalvacije; uravnoteženost obravnave po posameznih področjih in spremenljivkah kakovosti; preverljivost, zanesljivost in smiselnost navedb v samoevalvacijskem poročilu; metodološka in analitična dovršenost samoevalvacije; ter njena samokritičnost oziroma strogost.

Podrobnejša metodološka podlaga za analize poročil strokovnjakov je določena v metodološkem okviru sistemske analize od 2014 do 2017. Opredeljuje tipe anketnih vprašanj in vrste odgovorov nanje. Razvije natančne usmeritve za razvrščanje in interpretacijo vsebin poročil ter njihovo kodiranje v posamezna anketna vprašanja. Ponuja tudi izjeme in mejne primere ter način postopanja, kadar odločitev za pretvorbo ali interpretacijo podatka ni preprosta ali brezpogojna. Dokler je potrebno, anketne vprašalnike kolektivno izpolnjujejo delavci sektorja za analize, da se postopek izpolnjevanja uskladi. Pomagajo si z nadrobnimi usmeritvami za izpolnjevanje vprašalnika. To je še posebej pomembno pri raziskovanju lastnosti samoevalvacijskih poročil. Analitični del metodološkega okvira opredeljuje načine kvalitativne in kvantitativne obravnave podatkov. Določa izhodišča za statistično analizo, vključno z vrstami povprečij, s katerimi je mogoče rezultate primerjati. Postavi meje med primerljivim in neprimerljivim, ter med rezultati, ki so reprezentativni, in rezultati, ki niso. V analitičnem delu je mogoče podatke filtrirati po posameznih kazalnikih in lastnostih zavodov, šol in študijskih programov.

Analitični in statistični doseg oziroma globina sistemskih ali tematskih analiz sta odvisna

od namena in vsebinskih izhodišč. Zato se lahko spreminjata. Metodološki okvir ponuja tudi razlago pomena in dosega opravljenih raziskav.

Pripravil sektor za analize, 22. avgusta 2018

Dopolnjeno, 28. september 2020

[Sprejemanje pobud, povezanih s sistemskimi in tematskimi analizami.](#)